

ABONEMENT

Pour un an D. 2
Edition spéciale 500 Ptrs.

ADRESSE

“İdjtihad,,Constantinople

Téléph. St. 865
XXV ème ANNÉE
1 Février 1930

İCTİHAT

Türkçe ve Fransızca
İLMÎ, EDEBÎ, İKTİSADÎ
No: 290

ABONEMAN:

Seneliği [24 Nüsha] Türkiye için 21/2, hariç için 2
D. Âlâ kâğıdı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihat Evi

Tarihi Te'sisi:
1904 — Genève
Yirmi beşinci sene
1 Şubat 1930

Fikir Don Kişotları

Eğer istanbula Lale devrinde hicret etmiş eski bir Kastanbolu ailesine mensup olmasaydım ispaniyol teb'asına geçer Servantes ismini alırdım. Çünkü bahis etmek istediğin tipler don kişotun yirminci asra intikal etmiş birer numunesinden başk bir şey değildir. Elllerinde mızrak yerine kalem, ayaklarında kotürn yerine sivri burunlu iskarpin bulunuyor.. Don kişotın uzun bıyıkları keçi sakalı asra uyararak yontulmuş lakin çehre yine o çehre, aynı kuru iskelet asla çehre, aynı kemiklerin arkasında saklanan aynı dimağ, aynı dimağın aksamından olmak üzere aynı telafif, bir az daha nüfuz ederde faraziye sahasına girersek aynı telafifin içinde aynı bünyeyi nesciye!

İsmi tahttır edemediğim bir akliyci don kişotı paranoid tipler arasına sokmuştu. Bana kalırsa don kişot ve hem ayarları, dimağları tenemmüv edememiş oligofreni gurubuna mensup, ihatalarının yetişemediği bir derekei içtimaiyeye çıkmak isteyen budalalardan ibarettir.

Tabii bunları basit eşkâl arasına sokamayız, bunlar ne belih, ne sahif, nede fedim dir, fakat her ne olursa olsun oligofreni gurubuna dahildirler. Esasen oligofreni gurubunun hududunu genişletmek, bir zarurettir. Bu hususda İngiliz edebiyatı tıbbiyesine hak vermemek kabîl değildir. Etrafımıza şöyle bir bakarsak don kişot devrine ait tiplerin vücudunu seçmekte güçlük çekmeyiz.

Sönmüş şövalivelik zihniyetine merbut, o devri tekrar yaşatmak için uğraşan başlarındaki miğrefi bir berberin tıraş leğeninden intihap ederek, yel değirmenlerinin hain şövaliyeler sanarak hücum ede.. ve han hizmetcilerini eski bir şatonun asıl sahibesi yerine koyarak reveranslarla el öpen şövaliye taslakları, şimdi, belli elbiseleri içinde, sivri burunlu dar polinlerinin ucunda zıplayarak oynuyorlar Ellerindeki çay fincanına ince gevreklerle-

rini batırarak, bir yudum ve bir lokma arasında aşk ve freudisimden dem uran, "SALONİDİOT", [ları bu tabir benim değildir] her yerde rast gelinen tiplerdir.

Bunlar kendi zekâlarına meftun, ilimlerinin vüsatına aşık, ekseriyetle tokat terbizisinden mahrum almış şımarık çocuklardır. Zira oligofreni gurubunun en mühim vasfı terbiyeye mukavim olmaktır.

Fırınsızca bir tabir, her budala kendisini göye uçuracak bir diğer budala bulmakta güçlük çekmez, diyor. İşte dikkat edilirse bu salonidio larının günahının kendilerinin olduğu kadar etraflarında budalaların omuzlarına yüklendiği görülür,

Bu sebeble onlara her şey ve her fikir hakkında mütalaa dermeyen etmek cesareti gelmiştir.

Fikri küstahlık (Aroğans) denilen hal ikinci vasflarıdır. Lâkin zekâlarının azlığından kendilerinden bir şey ibdâ' edemezler, serd ettikleri düşünceler şuradan buradan kapm, Clement Vautelden aşırma ve ya DEKOBRADAN çalmazdır.

Kızarmadan yalan uydurmak, bugün iddea ettiklerini yarın red etmek, bunların en mühim barizesidir. Şu halde hissei hicap ve azabi vicdanının fıkdanı bir kelimedede içtimai kontrolün noksanı üçüncü arazi vücuda getirir.

Bu sebeple etraflarındakileri daima aldatır, daha doğ ussu teshir ederler.

Cemiyet onları kimetli zan eder, ve kıymet verir. O kadrki, akıllı adamları biie tuzağa düşürürler, KREAPELİN in ("dolandırıcılarını,") buraya soka biliriz [1] Güzel bir misal olmak üzere söyleyeyim: Borcundan dolayı tevkif edildiği gün gazetelere iktisadi makale karalayan bir hanım tanıyorumki, en basit bir faiz hesabını yapmakdan acizdi.

III Burada zengin yaşlı dullara; Çirkin ve sahibi yasar aile kızlarına musallat olan, ve salon saton «servet avculuğunda» bulunanları da sokarız. Esasen kendi vaziyeti içtimaiyelerini tesbit için asıl ailelere sokulan bu gibi eşhası romanlar bile müşahade etmiştir.

Maupassaut nın «Güzel dost» undaki tipidir.

Bunlar nadiren cemiyetle münafirete düşerler, lakin bu muhite uydıklarından değil, muhitlerine ehemmiyet vermediklerinden. Yani loğofreni gurubunu -scheizoidlerin aksi olarak- muhitten arıyarak tetkik edebiliriz,

Halk arasında, kurnaz, açık göz, denilenler, daima muvazenei ikballerini muhafaza ederek günlerini gün eden şahsiyetler, işte bunlardan mürekkeptir.

Taliin cidden yaver olmadığı zamanlarda blie, şayanı hayret bir surette kenilerini toplarlar. En koyu burjuva oldukları halden bazen sosyalist, faşist, veya ismi parlak, calibi dikkat modalara taraftar olurlar... Fakat nazariyelerini asla asla tetbik etmezler.

Derhal şunu söyleyeyimki, bunları HYPEİK, lerle karıştırmak hatadır.

Vakaa, hysterinin mühim bir vasfı olan, kabiliyeti ielkiniye, zekâ ile ma'kü-mütenasipdir: Fakat bunlardaki, kabiliyeti telkiniye değildir.

Garabeti ehvalleri nazari dikkati celp içinde olsa meşrudur, bil'iltizam yapılır.

Hiç bir baltaya sap olmazlar. Her şeyin parlak, tarafını alır, en mühim mes'eleleri derhal hal ederler.

Hafızalarının kudreti yüksektir; kendileride farkında olmadan, ezbercilik eder, bir kitap veya bir muadelenin ma'nasını idrâk etmeden şeklini zihinlerine yerleştirir. Sonra başkalarına satarlar. Bu gibiler mektepte tabi, pek muvaffak olur.

Anlamadıkları şey onlar için mevcut değildir. Çünkü bunlar her şeyi bilirler, binbenaleyleh dünya yüzünde bilmedikleri bir şeyin vücudu onlarca kabil değildir. Bu cihetle çocuklara, etfal zihniyetine pek yakındırlar. Bu noktaya bilhassa nazari dikkati celb ederim. Bu gurup bir hastalık değil, bir tevekkufu nûma gurubudur, arz ettiği eşhas kâhil olmamış insanlardır.

Şu halde her hanki bir dahili hasta-

lığa müsap olabildikleri gibi akıl hastalığında müsabiyetleri kabildir. Erken bunama, cinneti maniyayı inhitatiye, ilah .. gibi. Bir kelimedede: bunlar hasta değil, seciye ma'lulüdür.

Bu gurup oldukça vasideir, eski degene superieur, bünyevi psikopatianın bazı şekilleri buraya dahildi, bence Forelin (pseudologia fantastikası) bu gurubu pek güzel tavsif eder.

Fikir don kişotlarını çocukluk ve ya gençlik devresinden ziyade kahalette aramak lazımdır. Vakıa mekteplerde sınıf birincileri, ve ya şarlatanlıkla göz boyayarak terfi edenler, mümeyyizleri ceplerine koyan, her kese dahi, müstakbel bir büyük hissini verenler istikbalin fikir don kişotları, salonidiolardır, fakat gurubun hakiki evsafı ancak kehalet devresinde numayan olur, sebebi de neşvü nûmayı ölçebilmek için şahsın yaşca terakki etmiş olması lazimesidir.

Her sınıfı içtimai bu gurubu arzede bilir, lâkin bilhassa fikiri sahada araştırmak lazımdır. Bazi edebi cereyanlar, siyaset sahasının her dem muvafıkları, idmancılığın büyük bir kısmı bunları, en fazla yetiştiren vasatlardır. Keza tababet ve askerlik gibi gösteriş temin eden mesleklerde elverişli bir muhit ibrazeder. Ticaret, sahası istilzam ettiği "realist," lik dolayısıyla nisbeten bunları kolaylıkla itrah eder.

Velhasıl bunlar cemiyetin her sınıfında bulunurlar.

Bu cihetle tebabete adliye noktai nazarıdan tanınmaları pek mühimdir. veraset, vesayet işleri, hırsız memurların sui istimalları, "chevaliersd'industrie," denilenler mevzuu bahis olduğu vaki bu gurubu unutmamak lazımdır. Zira bunlar uzun müddet eserlerini gizlemeye "minareye kılıf yapmaya kadirdir.."

İmtiyaz sahibi : Dr. Abdullah Djevdet

Mes'ul müdürü : Dr. Abdil Hüsnü

Dünyunu umumiye karşısında "İŞ," Matbaası